

09.00 AM ONTBIJT+

SOULMATES

Ze kunnen niet zonder elkaar: passend onderwijs en de intern begeleider, het zijn soulmates. Daarover zijn (ervarings)deskundigen Dolf van Veen (Windesheim), Marja Cornelissen (LBBO) en Nancy Steert (Meerkring) het eens. Onder het genot van een heerlijk ontbijt bij Windesheim Flevoland in Almere bespreekt het drietal – betrokken, gepassioneerd en soms fel – de noodzaak van de intern begeleider voor het onderwijs.

STELLING 1:

Passend onderwijs in het primair onderwijs kan zonder IB'ers niet slagen.

Marja: 'Ben ik het zeker mee eens. De IB'er heeft de regie. Zonder die regie gaat passend onderwijs alle kanten op. Dat is onverantwoord. Voorwaarde om passend onderwijs te laten slagen is overigens wel dat directie en bestuur naast de IB'er staan en hem faciliteren.'

Nancy: 'De IB'er heeft inderdaad een belangrijke coördinerende taak. Soms zie je dat scholen de taken van de intern begeleider spreiden onder leerkrachten, maar in de praktijk blijkt dat niet goed te werken. Je hebt als intern begeleider toch specifieke kennis en scholing nodig. Bovendien ben jij de spin in het web die alles rond passend onderwijs met elkaar verbindt.'

Marja: 'Het coördinatiestuk is groter geworden. Door de invoering van passend onderwijs en de zorgplicht die daarbij hoort, is de rol van de IB'er veranderd en zijn er heel veel contacten met externen. Dat kost tijd en energie.'

Dolf: 'Sluit ik me helemaal bij aan. Je kunt de rol die IB'ers hebben moeilijk onderschatten. Ze zijn echt nodig om passend onderwijs te laten slagen en hebben een groot takenpakket. Het is niet realistisch om te denken dat leerkrachten dit op zich kunnen nemen. Passend onderwijs is teamwork, maar de IB'er is de verbindingsschakel en ja: zij – het zijn bijna allemaal vrouwen – is de coördinator passend onderwijs.'

Nancy: 'Als je passend onderwijs goed en samen oppakt, levert het echt wat op. Het heeft op onze school een positieve ontwikkeling tewegegebracht. We weten nu veel beter waar we als school voor staan en wat we kunnen. Als je die kaders scherp hebt, gaat het echt goed. Dan weet of je een leerling wel of juist niet kunt bieden wat hij nodig heeft. Als een kind bij ons echt niet op z'n plek is, kunnen we gemakkelijker doorverwijzen.'

STELLING 2:

IB'ers krijgen voldoende ondersteuning in hun werk.

Dolf: 'Veel IB'ers geven aan dat ze te weinig tijd hebben om zaken op te pakken die bij hun rol horen. Bijvoorbeeld het in kaart brengen van de ondersteuningsbehoefte van kinderen en de hulpbronnen in de regio. Marja zei het eigenlijk al: ze hebben meer tijd en ruimte nodig. Bestuur en directie zouden dat moeten faciliteren. Nu werken IB'ers zich drie slagen in de rondte. De werkcondities zijn niet altijd optimaal en soms onder de maat.'

Marja: 'Ze hebben het erg druk met het invullen van allerlei for-

mulieren. In veel gevallen is er weinig tijd voor coaching van collega's. De druk op IB'ers is groot. De samenwerking tussen de directie en de IB'er is essentieel.'

Dolf: 'Ik vergelijk het wel eens met een voetbalwedstrijd zonder trainer. Die wedstrijd kun je wel spelen, maar winnen wordt een ingewikkeld verhaal. Naar mijn idee krijgen ze te weinig instrumenten en middelen om hun taak naar behoren uit te voeren. Dus dat kan beter. Daarbij verdienen ze meer aandacht en maatschappelijke waardering.'

Nancy: 'Ondersteuning in het werk betekent ook tijd voor scholing. Tegelijkertijd toont onderzoek aan dat juist daar steeds minder tijd voor is. Papierwerk slokt veel tijd op maar is ook nuttig, mits het bij de kern van je functie hoort.'

STELLING 3:

IB'ers kunnen hun functie/taken beter vervullen als zij nauw contact onderhouden met externe professionals (bijvoorbeeld jeugdhulp, gezondheidszorg, wijkteams).

Nancy: 'Dat is natuurlijk zo. Maar er is wel heel veel veranderd. Wijkteams moeten nu van alle markten thuis zijn. Vroeger had je te maken met specialisten, nu met generalisten. Ze zijn zoekende naar de juiste invulling van hun rol. In het speciaal onderwijs is het onderhouden van contact met wijkteams een flinke uitdaging: kinderen komen van heinde en verre wat betekent dat je met veel verschillende wijkteams te maken hebt. Het maken van een afspraak kost daardoor veel meer tijd. Aanpak en maatstaven van wijkteams zijn niet eenduidig.'

LEES VERDER OP
PAGINA 20

WAT DOEN INTERN BEGELEIDERS?

De taken van IB'ers bestaan onder meer uit het ondersteunen van collega's, het ontwikkelen van ondersteuningsaanbod voor leerlingen, het (helpen met) maken van ontwikkelingsperspectieven en boven-schoolse samenwerking. Ook hebben ze een rol bij het aanvragen van extra ondersteuning en het beschrijven van het ondersteuningsprofiel – basis- en extra ondersteuning – van de school. De grootste groep IB'ers geeft geen les meer. Op kleine scholen en in krimpregio's combineren IB'ers hun werk met lesgeven.

Marja: 'Nancy slaat de spijker op z'n kop: scholen moeten nu de wijkteams opzoeken, terwijl de wijkteams eigenlijk naar de scholen moeten. Het voorgezet onderwijs heeft – net zoals het speciaal onderwijs – te maken met kinderen uit verschillende wijken en niet zelden ook nog uit meerdere gemeenten.'

Nancy: 'Wij zien en ervaren in de klas de problemen van die kinderen. Wijkteams niet. Maar zij moeten wel de coördinatie en de verantwoordelijkheid van de zorg op zich nemen. Die taak heeft de school niet.'

Dolf: 'Omdat onderwijsprofessionals zo ongelooflijk betrokken zijn bij de kinderen, gaan ze toch steeds meer zelf doen. Ze willen niet dat het mis gaat met kinderen. En wat doe je dan als het wijkteam niet bereikbaar is?'

Marja: 'Ik kies zelf soms een andere weg. Bijvoorbeeld via de huisarts. Scholen – directie en IB'er – zoeken naar andere routes om zorg binnen te halen en op maat te kunnen bieden. Eigen logopedisten, ergotherapeuten enzovoort. Dat is niet alleen handig, maar ook goedkoper.'

Nancy: 'Bovendien is het alternatief dat je die zorg niet kunt bieden.'

Dolf: 'Samengevat kun je stellen dat het nog niet helemaal vlekkeloos verloopt. Alle partners in de keten moeten dienstbaar zijn aan de

ontwikkeling van kinderen. Maar de samenwerking en toegankelijkheid van de zorg vragen nog aandacht. Veel wijkteams zijn – nog – geen verbetering.'

STELLING 4:

Grotere diversiteit aan functies/taken en rollen in het basisonderwijs maakt het werken in het basisonderwijs interessanter en beter. Denk aan een gedragspecialist en leerkrachten met specifieke expertise – naast de intern begeleider.

Nancy: 'Als leerkrachten meer verantwoordelijkheid krijgen, bijvoorbeeld door zich te ontwikkelen op een specifieke expertise, maak je veel meer gebruik van hun capaciteiten. Daarbij blijkt het in de praktijk goed te werken

om bepaalde expertise bij leerkrachten te beleggen, zodat je bijvoorbeeld een specialist in dyslexie in huis hebt. Ik ben het dan ook eens met de stelling. Het zorgt daarnaast voor gedeelde verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het onderwijs.'

Marja: 'Die ontwikkeling hoort bovendien bij een lerende organisatie. Het is overigens wel belangrijk dat die taakverdeling en expertiseontwikkeling goed vastgelegd wordt anders is onduidelijk wie wat doet en krijg je veel dubbeltaken.'

Dolf: 'Als we willen dat scholen professioneler worden, hebben we mensen van verschillende pluimage nodig. Iemand moet het wel coördineren, dat is dan weer de taak van de IB'er. Dan krijg je samenhang en het beste resultaat. Ook het toerusten van klassenassistenten voor passend onderwijs kan de IB'er goed oppakken.'

'Een school zonder IB'er is een voetbalwedstrijd zonder trainer'

Marja: 'De invoering van passend onderwijs is echt een grote beweging, waar die diverse rollen bij horen. Het heeft overigens ook flinke gevolgen voor schoolleiders.'

Dolf: 'Ze zijn eigenlijk te weinig meegenomen in de verandering naar passend onderwijs. Maar IB'er en schoolleider kunnen samen een heel goed koppel zijn.'

STELLING 5:

Om goed te kunnen functioneren heeft een IB'er een opleiding en doorgaande professionalisering op masterniveau nodig.

Marja: 'Een master is geen overbodige luxe. Sterker nog: het is pure noodzaak. Een kleine cursus volstaat eenvoudigweg niet. Mensen die zich bij de LBBO als gecertificeerd lid willen registreren, kunnen dat alleen als ze een master SEN afgerond hebben. Overigens moeten directeuren van scholen of schoolbesturen die opleiding bekostigen.'

Nancy: 'Behalve geld kost het volgen van een opleiding natuurlijk tijd. Ik doe zelf heel veel in mijn eigen tijd, maar dat is niet erg. Mijn hart ligt bij dit vak, bij kinderen die extra onder-

steuning nodig hebben. Een master brengt je echt naar een ander niveau: je moet analyses kunnen maken en allerlei inzichten met elkaar kunnen verbinden.'

Dolf: 'Ik vind het echt goed, Marja, dat de LBBO die opleiding zo belangrijk vindt. En dat jullie die samen met het veld en de hogescholen vormgeven. Ik vind overigens dat het veld hierin een vitale functie heeft: daar gebeurt het en weten de professionals wat er nodig is. Hogescholen moeten up-to-date zijn. Alles is ingewikkelder geworden en daarbij zijn er voortdurend nieuwe wetenschappelijke inzichten. Ze moet blijven. Daarom zijn we gestart met thematische onderzoeksgroepen in de master SEN. We doen samen met studenten en het

werkveld onderzoek naar interne begeleiding in de praktijk en behoeften aan ondersteuning en werkontwikkeling.'

Marja: 'Klopt. De mensen op de werkvloer weten wat er speelt. Tegelijkertijd hebben ze zelf ook behoefte aan intervisie. Ze willen leren van elkaar, elkaar ondersteunen en met elkaar meedenken.'

Dolf: 'Wat mij betreft gebeuren er ondanks de geschetste belemmeringen en niet-optimale condities heel veel goede dingen. Het beroep van IB'er is mooi en zwaar. Als we ons bewust zijn van de omstandigheden, hebben we een goede stap gezet op weg naar een inclusieve leeromgeving. Pijnpunten zijn logisch in tijden van verandering.'

WIE IS WIE?

NANCY STEERT is groepsleerkracht en intern begeleider bij *Meerkring*, de totaalorganisatie van het Openbaar Primair Onderwijs in Amersfoort. Naast haar werk is ze bezig met de master *Special Educational Needs* bij Windesheim en lid van de thematische onderzoeksgroep 'De veranderende rol van de intern begeleider binnen passend onderwijs'.

MARJA CORNELISSEN is voorzitter van de Landelijke Beroepsgroep voor Begeleiders in het Onderwijs (LBBO). Daarbij is ze intern begeleider op basisscholen *De Europaschool* en *De Hasselbraam* in Almere. Ook is ze auditor en bovenschol IB'er van de *Almeerse Scholen Groep*.

DOLF VAN VEEN is buitengewoon hogeschoolhoofddocent passend onderwijs en jeugdzorg bij Windesheim. Hij studeerde pedagogische wetenschappen en werkte in de kinderpsychiatrie en jeugdhulpverlening. Hij is bijzonder hoogleraar, lector, ambassadeur en auteur. Op het vlak van kwetsbare kinderen, jeugdigen, gezinnen en scholen heeft Dolf van Veen een lange staat van dienst.

